

Ocena dorobku naukowego i recenzja osiągnięcia naukowego

doktor Katarzyny Brzozy-Kolorz

sporządzona w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach na podstawie autorskiej monografii „Polityka kobiet czy kobiety polityki?” Płeć jako element obrazów medialnych kobiet. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2024, ss.646.

Podstawa prawna

Niniejszą recenzję wykonuję w związku z powołaniem mnie na recenzentkę w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego zgodnie z Uchwałą Rady Naukowej Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Medialnej Uniwersytetu Śląskiego.

Informacje ogólne

Dr Katarzyna Brzoza-Kolorz jest absolwentką kierunku *Politologia ze specjalnością samorządową* na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego. Studia ukończyła w 2005 roku. Następnie rozpoczęła studia doktoranckie na tymże wydziale, których zwieńczeniem była praca doktorska pt. *System lokalnego komunikowania masowego Ziemi Rybnicko-Wodzisławskiej*. Promotorem tej rozprawy był Stanisław Michalczyk. Tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie nauki o polityce pani Katarzyna Brzoza-Kolorz otrzymała w 2010 roku.

Ponadto, pani Doktor jest adiunktem w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Medialnej (wcześniej w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa na Uniwersytecie Śląskim).

1. Ocena w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych

Ocena osiągnięć, o których mowa w art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, poz.1668 ze zm. zgodnie z art. 221 ust. 8.

Wskazana do oceny monografia *Polityka kobiet czy kobiety polityki? Płeć jako element obrazów medialnych kobiet*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego 2024, ss.646. jest interesującym poznawczo studium obrazującym obrazy medialne kobiet aktywnych w obszarze polityki w tygodnikach opinii.

Po zapoznaniu się z tą obszerną monografią mogę już na wstępie wskazać jej atuty:

- umiejętne rozpoznanie problematyki badań i osadzenie jej w kontekstach teoretycznych i metodologicznych. Wyeksponowany cel badań, hipotezy i pytania badawcze pozwalają na stwierdzenie o znakomitym rozeznawaniu się w badanej problematyce,
- koherentna prezentacja badań, rozbudowane, wielopłaszczyznowe wnioskowanie, adekwatne do materiału empirycznego, co świadczy nie tylko o kompetencjach poznawczych ale także o kompetencjach analitycznych i systematyzujących badania m.in. liczne wykresy, tabele, czy systematyka modeli obrazujących wizerunki kobiet w polityce i żon polityków,
- spójność między warstwą teoretyczną i empiryczną,
- formułowanie wniosków *de lege ferenda*,
- rzetelne opracowanie indeksu osobowego.

Wskazane atuty pozwalają na stwierdzenie, że dr Katarzyna Brzoza-Kolorz jest przygotowana do samodzielnej działalności badawczej a raczej – taką aktywność już prowadzi.

W dalszej części recenzji odniosę się kolejno do: oceny formalnej, oceny merytorycznej i metodologicznej monografii.

Ocena formalna

Struktura ocenianej monografii jest właściwa. Wyodrębnienie dwóch części pracy uznaję za zasadne. To część teoretyczna, składająca się z dwóch rozdziałów (deskrypcja feminizmu i feministek oraz rekonstrukcja stanu badań nad płcią, w tym również z perspektywy medioznawczej) i część empiryczna - 5 rozdziałów (Metodologia badań obrazów medialnych kobiet świata polityki, Płeć „uwikłana” w politykę, Obrazy medialne wybranych polityczek, Typy aktywnych polityczek, Obrazy medialne żon polityków) oraz, dodatkowo wstęp, zakończenie, bibliografia, wykaz rysunków, tabel i schematów, aneks a także rozbudowany

indeks osobowy.

Język monografii jest naukowy a zarazem klarowny, co ułatwia recepcję prezentowanych treści. Dodatkowo służą temu liczne ilustracje: screeny okładek badanych tygodników, wykresy i tabele. Przypisy sporządzone zgodnie z regułami. W warstwie edycyjnej praca stanowić może przykład niezwykle rzetelnej realizacji wydawniczej.

Praca jest niezwykle obszerna, wymagała z pewnością ogromu przygotowań a następnie realizacji zamysłu badawczego. Można dyskutować w sprawie owej obszerności, bowiem selekcjonowanie treści jest też ważną kompetencją metodologiczną, z drugiej jednak strony być może sformułowane cele możliwe były do osiągnięcia jedynie poprzez takie a nie inne treści.

Ocena metodologiczna

Mamy tutaj do czynienia z jasno określonym celem badań, przedmiotem badań, poprawnie sformułowaną hipotezą główną i hipotezami badawczymi (10) i szczegółowymi pytaniami badawczymi (10).

Materiał badawczy stanowi 381 wydań tygodników Wprost, Polityka, Gazeta Polska, Newsweek (mniejsza liczba numerów w porównaniu z innymi tygodnikami). Autorka skonstruowała własny klucz kategoryzacyjny a do opracowania danych wykorzystała SPSS.

Główną metodą badawczą w części empirycznej jest analiza zawartości a pomocniczą krytyczna analiza dyskursu. Zastosowanie tych metod cechuje swoista komplementarność, która pozwoliła pani Doktor na satysfakcjonujące osiągnięcie celów badawczych i weryfikację hipotez.

Zdaje się, że Autorka nieco po macoszemu odnosi się do opisu metod wykorzystanych w części teoretycznej pracy, prawdopodobnie silna koncentracja na empirii przyczyniła się do takiego stanu rzeczy. Na marginesie, często zawęża się opisywanie kwestii przyjętej metodologii do części empirycznej, tracąc tym samym z pola widzenia części teoretyczne, których przedstawienie ma przecież swoje rygory metodologiczne. Tym bardziej, że to właśnie w tej części Autorka buduje fundamenty swoich rozważań, buduje aparat kategoryalny wykorzystany w monografii. (Szczegółowo jest on wyjaśniany w kolejnej części). Nie mniej warto podkreślić, że rozdziały merytoryczne są niezwykle kompetentne, prezentowane są obecne w literaturze osiągnięcia badawcze w omawianym zakresie. Chcę przy tym ponownie zwrócić uwagę na fakt, iż Pani doktor wspomnianą część teoretyczną przygotowała z

namysłem nad strukturą wywodu, eksponowaniem kluczowych pojęć i kategorii i artykułowanym zakotwiczeniu teoretycznym części empirycznej.

Dodam tym miejscu, że Autorka prezentuje wysoki poziom świadomości metodologicznej, zna i wykorzystuje dorobek znaczących badaczy, potrafi przeprowadzać krytyczną analizę stanu badań, zaś położenie akcentu na proces badań, jego analizę w sposób dobitny świadczy, że może Ona być pełnoprawną badaczką komunikacji społecznej i mediów zwłaszcza w empirycznym nurcie tej dyscypliny.

Ocena merytoryczna

Pod tym względem monografię pani doktor Katarzyny Brzozy-Kolorz należy ocenić bardzo wysoko. Tytaniczna wręcz praca Autorki przyczyniła się do powstania dzieła wielowymiarowego, kompletnego pod względem treściowym, przedstawiającego obrazy medialne kobiet ze świata polityki a także polski i światowy dorobek w zakresie *women's studies*. Dodatkowo wskazała na nowe wyzwania badawcze.

Doceniam więc aktualność i wagę podejmowanej problematyki ze względu na jej walor koncepcyjny i znaczenie społeczne. Wydaje się bowiem, że promowane przez media stereotypy kobiet w polityce wciąż wymagają – w odwołaniu się do świata realnego – dyskonfirmacji, i każde działanie w tym zakresie, również naukowe z całą mocą popieram. Doceniam również fakt, iż w wielu miejscach tej monografii pani Doktor dostrzega to swoiste napięcie pomiędzy obrazem medialnym kobiet świata polityki a ich realną rolą w polityce. Wartością merytoryczną recenzowanej monografii jest autorska klasyfikacja typów polityczek i żon polityków, która została skonstruowana jako rezultat badań. Autorka wyodrębnia 4 typy polityczek: liderka, marionetka, karierowiczka, niespełniona polityczka (tu wskazuje na istotne podtypy, np. polityczka okazjonalna, zawodowa czy niezawodowa). W odniesieniu do żon polityków pani Doktor wskazuje również 4 typy: żona partnerka życiowa, żona ostoja, żona opiekunka rodziny, żona ozdoba. Typologia ta ma istotne walory poznawcze i może służyć pogłębionym badaniom na podstawie innych mediów, w tym społecznościowych. Tak skonstruowana typologia może mieć zastosowanie w badaniach porównawczych.

Podzielę się w tym miejscu pewnym niedosytem (mimo obszerności pracy) związanym z problematyką autostereotypów ról kobiet w polityce, czy żon polityków.

Według mojego rozeznania stereotyp jest częściowo funkcją autostereotypu, czyli zgeneralizowanego przekonania na własny temat (autoschematu poznawczego). To, w jaki

sposób kobiety polityki definiują własne role, jak o sobie myślą wpływa na to jak myślą o nich inni, np. media i szerzej – społeczeństwo. Badanie autostereotypu wymagałoby jednak dotarcia do osób badanych, a więc badań jakościowych np. IDI, co wiąże się z dodatkowym czasem i kosztami badań. Można również nadać tym zagadnieniom inne ramy konceptualne, mianowicie badać relacje między tożsamością kobiet a ich wizerunkiem (bliskim znaczeniowo stereotypowi). Wymagałoby to jednak wiele dodatkowej pracy, którą mam nadzieję pani Doktor, jako pasjonatka tej problematyki, może podjąć w szerszym zakresie w przyszłości.

Konkluzja oceny merytorycznej sformułowana na podstawie badań przedstawionych w monografii jest jednoznacznie pozytywna. Są one oryginalne, poszerzają pole badań w zakresie studiów kobiecych realizowanych z medioznawczej perspektywy. Autorka dotyka problemów, które wciąż są poznawczo inspirujące oraz mają wysoką wartość aplikacyjną.

Znaczenie rozprawy dla rozwoju badań naukowych

W mojej ocenie recenzowana rozprawa przyczyni się do poszerzania refleksji nad badaniami nad płcią z perspektywy komunikacji społecznej. Wpisuje się więc w coraz popularniejszy nurt studiów kobiecych. Autorka wyodrębniła oryginalne pola badawcze, co wymaga dużej dyscypliny metodologicznej i koncepcyjno-teoretycznej. Ważnym osiągnięciem mającym znaczenie dla dalszych badań w tym zakresie jest skonstruowanie modeli polityczek na osi: kompetencje - ograniczenia, kobiecość – męskość, Polska – świat. To z kolei pozwoliło na stworzenie modeli medialnego kreowania polityczek i żon polityków. Wskazano więc modelową polską polityczkę (dominacja skali kobiecej a w medialnym obrazie koncentracja na ograniczeniach w aktywności politycznej) oraz modelową polityczkę światową (dominacja cech męskich zaś w obrazie medialnym dominacja kompetencji). Jestem przekonana, że wskazane typologie mają istotne znaczenie dla rozwoju badań porównawczych Polska – świat, badań innych mediów, w innych kontekstach politycznych i z uwzględnieniem dowolnych zmiennych socjodemograficznych. Widać więc, że nowe pola badawcze są możliwe do podjęcia, a pani Doktor z całą pewnością może być liderką kolejnych badań w obszarze studiów kobiecych. Perspektywa feministyczna, medioznawcza i w mniejszym stopniu politologiczna stanowią komplementarną całość, którą w ocenianej monografii zaprezentowała pani dr Brzoza-Kolorz.

Ocena pozostałego dorobku naukowego

Dr Katarzyna Brzoza-Kolorz deklaruje poza głównym obszarem badań inne obszary, które należy ocenić jako przynależne do głównego obszaru badań, ujętego w monografii. Jest to niewątpliwy atut ze względu na fakt, iż główne osiągnięcie naukowe wynika z wieloletnich badań Autorki, jest zatem ich kwintesencją:

- Powiązania między mediami a polityką (wymiar lokalny i ogólnokrajowy)
- Płeć w badaniach medioznawczych
- Kobiety świata polityki w mediach
- Badania empiryczne obrazów medialnych.

Przedstawione do oceny teksty cechuje rzetelność naukowa, adekwatne osadzenie w kontekstach teoretycznych i aktualizacja wynikająca z badań i ustaleń obecnych w literaturze przedmiotu i z własnych badań empirycznych. Tematyka publikacji we wszystkich wskazanych obszarach zdecydowanie przynależy do dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach.

Na uwagę zasługuje fakt, iż zarówno artykuły w monografiach jak i artykuły w czasopismach naukowych zostały napisane w sensownych interwałach czasowych oraz cechuje je progres pod względem podejmowanej tematyki, jej złożoności i zastosowanych metod. Dr Brzoza-Kolorz opublikowała 23 artykuły w pracach zbiorowych, 20 w czasopismach naukowych. Uczestniczyła aktywnie w 28 konferencjach naukowych. Dane te pokazują sylwetkę naukową osoby aktywnej, dzielącej się swoimi badaniami w polskim i międzynarodowym środowisku naukowym.

Trzeba też wskazać aktywność naukową w roli członkini rad redakcyjnych, recenzentki artykułów naukowych. Pani doktor odbyła również staż naukowo-dydaktyczny na Uniwersytecie Jagiellońskim

2. Ocena w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej

Z przedstawionych dokumentów wynika, że dr Katarzyna Brzoza-Kolorz jest niezwykle aktywną naukowczynią. Od 2010 roku realizuje zajęcia z zakresu nauk o komunikacji społecznej na wielu kierunkach prowadzonych na wydziale. W szczególności aktywność dydaktyczną koncentruje na takich przedmiotach jak: Komunikowanie polityczne i Teoria komunikowania masowego. Szczególną popularnością cieszą się zajęcia z problematyki *women's studies*.

Pod kierunkiem pani Doktor powstały 93 prace licencjackie, była też recenzentką 156 prac takich prac oraz 96 prac magisterskich. Liczby te wskazują na imponującą aktywność dydaktyczną, w dodatku ocenianą bardzo wysoko przez studentów. Habilitantka podnosiła swoje kompetencje dydaktyczne uczestnicząc w licznych szkoleniach organizowanych w środowisku naukowym.

Dr Katarzyna Brzoza-Kolorz uczestniczyła w programie Erasmus+ (Universidad de Valladolid), w konferencjach o zasięgu międzynarodowym, publikowała swoje artykuły w języku angielskim w wydawnictwach krajowych i zagranicznych. Zaangażowana jest w pracę komisji rekrutacyjnych, organizację konferencji naukowych oraz Olimpiadę Wiedzy o Mediach.

Dr Katarzyna Brzoza-Kolorz jest członkiem Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej oraz European Consortium for Political Research (ECPR).

W zakresie działalności popularyzatorskiej pani Doktor uczestniczy w spotkaniach edukacyjnych w szkołach ponadpodstawowych, uczestniczyła w dniach otwartych organizowanych na Wydziale Nauk Społecznych, wygłaszała wykłady dla słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku,

Zatem w zakresie aktywności dydaktycznej, organizacyjnej i popularyzatorskiej pani Katarzyna Brzoza-Kolorz wykazuje się wysokimi osiągnięciami, spełniając tym samym kryteria ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Wniosek końcowy

Stwierdzam, na podstawie przedłożonej dokumentacji, że dorobek naukowy, dydaktyczny i organizatorski dr Katarzyny Brzozy-Kolorz spełnia wymagania stawiane przez przepisy ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz kryteria oceny osiągnięć osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego o których mowa w art. 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, poz.1668 ze zm. zgodnie z art. 221 ust. 8.

Dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny w tym przedstawiona jako osiągnięcie badawcze - monografia zatytułowana: „Polityka kobiet, czy kobiety polityki?” Płeć jako element obrazów medialnych, stanowi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach, tym samym uzasadnia sformułowanie przeze mnie wniosku o nadanie doktor Katarzynie Brzozie-Kolorz stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach.

Ewa Maniukow